

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027 eriti ohtliku loomataudi ennetamise investeeringutoetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027 eriti ohtliku loomataudi ennetamise investeeringutoetus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2, § 24 lõike 1 ja § 30 lõike 9 alusel. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹ artikliga 73.

Eelnõuga kehtestatakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) sekkumise liigi „Investeeringud“ sekkumise 1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“ raames eriti ohtliku loomataudi ennetamise investeeringutoetuse (edaspidi ka *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Täpsemalt on toetus maaelu arengu toetus, mida antakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) ning strateegiakava alusel, mis kinnitati Euroopa Komisjoni 11. novembri 2022. aasta rakendusotsusega. Sekkumine 1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“ lisati strateegiakavasse hiljem, strateegiakava kolmanda muudatuste paketi raames, mille valitsus kiitis heaks 05.06.2025. Sekkumise lisamine on tingitud vajadusest tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja sissetulekute stabiilsus.

Selle toetuse andmise eesmärk on suurendada põllumajandusettevõtetes bioohutuse nõuete täitmist, et ennetada ja takistada eriti ohtliku loomataudi levikut põllumajandusettevõttes. Eriti ohtlik loomataud võib kiiresti levida loomapopulatsioonis, põhjustades ulatuslikku haigestumist ja suurt suremust, võib levida väga kiiresti ja laialdaselt, haarates tihti mitut riiki ja põhjustades suurt majanduslikku kahju ning võib kujutada tõsist ohtu inimese elule ja tervisele. Eriti ohtlik loomataud veterinaarseaduse tähenduses on Euroopa Liidu määruse (EL) 2016/429² artikli 9 lõike 1 punktis a osutatud loetelus nimetatud loomataud nagu näiteks suu- ja sõrataud.

Suu- ja sõrataud, mida peetakse kõige suuremat majanduslikku kahju tekitavaks loomataudiks, on levinud Aafrikas, Aasias, Lõuna-Ameerikas ning käesoleva aasta jaanuaris teatati selle taudi jõudmisest Euroopasse. Esimene taudikolle oli Saksamaal Brandenburgis, kus teavitati taudipuhangust vesipühvlitel. Kui taudipuhang Saksamaal likvideeriti kiiresti ja levikut ei toimunud, siis 2025. aasta märtsi taudipuhang Ungari levis edasi. Esimene taudkolle Ungaris oli Slovakkia piiri ääres ja nakkus levis lähedal asuvatesse Slovakkia veisefarmidesse. 2025. aasta aprilli lõpu seisuga oli Ungaris kinnituse saanud viis taudipuhangut ettevõtetes, kus oli veiseid 800–3000. Slovakkias oli selle aasta aprilli lõpuga kinnitatud samuti viis taudikollet ettevõtetes,

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1–186).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/429, loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.3.2016, lk 1).

kus oli 300–3500 veist. Kokku on Kesk-Euroopas eelnõu koostamise ajaks tuvastatud 11 taudkollet ja hukatud üle 15 000 looma.

Ohtlike loomataudide ennetamiseks tehtavad tegevused on majanduslikult soodsam viis, kui juba puhkenud taudikolde likvideerimine. Ennetavate bioohutusmeetmete rakendamine on olulise tähtsusega, et ennetada ja takistada eriti ohtliku loomataudi levikut põllumajandusettevõttes.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 5 on sätestatud üldesmärgid EAFRD-st eraldatava toetuse rakendamiseks, mille täitmiseni jõutakse erieesmärkide kaudu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 6 lõike 1 punktis a on toodud erieesmärk, milleks on toetada põllumajandusettevõtte elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et suurendada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus.

Erieesmärgi 1 eesmärgiks on toetada põllumajandusettevõtte elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et suurendada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus. Selle eesmärgi täitmisele panustavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud investeeringud (artikkel 73).

Sekkumise 1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“ eesmärk on aidata kaasa loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste ja katastroofide tõttu kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamisele ning asjakohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtule.

Tegevuspõhise riigieelarvega seonduvalt panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030³“ tegevussuunda 2 „Taimetervis, loomade tervis ja heaolu“ eesmärgi – Eesti on vaba eriti ohtlikest loomataudidest –, saavutamisse, mida viiakse ellu regionaal- ja põllumajandusministri kinnitatud „Biomajanduse programmi 2025–2028⁴“ tegevuse „Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime tõstmine“ kaudu.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee) ning sama osakonna nõunik Ragne Lokk (625 6148; ragne.lokk@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Kadri Jänes (625 6539; kadri.janes@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb viiest peatükist ja 21 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada strateegiakava sekkumise 1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“ raames antava eriti ohtliku loomataudi ennetamise investeeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Tulenevalt ELÜPS § 24

³ Kättesaadav Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehelt: <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>.

⁴ Kättesaadav Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehelt: <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2025-02/programm-2025-2028-biomajandus.pdf>.

lõikest 1 on valdkonna eest vastutaval ministril ehk regionaal- ja põllumajandusministril õigus sätestada maaelu arengu toetuse andmise ja kasutamise täpsemad tingimused ning kord. Sellest tulenevalt sätestatakse eelnõus toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord, sealhulgas toetuse andmise eesmärk, toetatavad tegevused, toetuse vorm ja suurus, toetuse taotleja ja nõuded toetuse taotlejale, taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg, nõuded taotlusele, taotluse kontrollimine, taotluse hindamine, taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine, toetuse saaja kohustused, maksetaotluse esitamine ja nõuded maksetaotlusele, maksetaotluse kontrollimine, toetuse maksmine, dokumentide säilitamine ning toetuse saaja andmete avalikustamine.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud toetuse andmise eesmärk.

Toetust antakse eesmärgiga suurendada põllumajandusettevõtetes bioohutust, et ennetada eriti ohtliku loomataudi sisenemist loomakasvatuseettevõttesse ning takistada taudi levikut. See tähendab, et selle toetusega suurendatakse põllumajandusettevõtetes bioohutust – eesmärgiks on investeringute kaudu minimeerida haiguste puhangute tekkimise ja levimise ohtu ning leevendada võimalikke majanduslikke kahjusid.

Eespool toodud eesmärgil toetatakse bioohutuse suurendamiseks vajaliku hoone või rajatise ehitamist kui ka masina, seadme või muu asja ostmist. Bioohutusse panustavad selliste investeringute tegemine nagu näiteks loomakasvatusehitise, -ruumide, veokite ja haagiste pesemise ja desinfitseerimise seadmete ostmine, loomakasvatusehitist ümbritsevale territooriumile sisenemiseks pääsra rajamine (desomatid, väravasüsteemid inimestele, veokitele jne), väljaspoole loomakasvatusehitist korjaste hoiustamiseks enne kahjutustamisele viimist mõeldud ala rajamine (loomsete jäätmade konteineri ostmine, konteineri aluse platsi asfalteerimine, betoneerimine või muul viisil lekkekindlaks muutmine, loomakasvatuskoha territooriumi tarastamine).

Eelnõu §-s 3 sätestatakse toetatavad tegevused ehk tegevused, mille kohta toetust antakse.

Toetust antakse bioohutuse suurendamiseks vajaliku hoone või rajatise (edaspidi koos *ehitis*) ehitamiseks ehitusseadustikus sätestatud tingimusel ja korras (edaspidi *ehitamise*) ning masina, seadme või muu asja ostmiseks. Eespool nimetatud tegevuste elluviimiseks antakse toetust ainult sellisel juhul, kui tegevus panustab eelnõu §-s 2 sätestatud eesmärgi saavutamisse. Nimetatud eesmärk on suurendada põllumajandusettevõtetes bioohutust, et ennetada ja takistada eriti ohtliku loomataudi levikut põllumajandusettevõttes. Vajadusel kaasatakse eksperte nagu näiteks Põllumajandus- ja Toiduametit (edaspidi *PTA*) ekspertarvamuse saamiseks, milline masin, seade või muu asi aitab kaasa bioohutuse suurendamisele ning aitavad toetuse andmise eesmärki saavutada.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et üheks toetatavaks tegevuseks on bioohutuse suurendamiseks vajaliku ehitise ehitamine. Näiteks toetatakse riietusruumide ehitamist loomakasvatusehitisse või sellest väljapoole, pääsra rajamist loomakasvatusehitise territooriumile sisenemiseks, tee ehitamist koos pääsra rajamisega, platside ehitamist korjaste hoiustamiseks või loomade laadimiseks. Samuti on toetatavaks tegevuseks põllumajandusloomade pidamiseks ettenähtud loomapidamisettevõtet ümbritseva aia ostmine ja vajaduse korral paigaldamine. Loomapidamisettevõtet ümbritsev aed on üks võimalikest bioohutusmeetmetest, mis aitab ära hoida taudi levikut, takistades loomapidamisettevõtet ümbritsevale alale mets- ja koduloomade pääsemist. Loomapidamisettevõtet ümbritseva aia osaks loetakse ka väravad või tõkkepuud ning selle liigutamiseks vajalikud seadmed või infotehnoloogilised lahendused. Samuti toetatakse ka kogumisaedade ostmist, mille abil saab kiiresti kokku koguda karjatatavad loomad või neid eraldada üksteisest. Küll aga ei ole abikõlblik karjaaia ostmine ning paigaldamine, sest kui põllumajandustootjad tegelevad karjatamisega, siis karjaaia ostmine ning paigaldamine on selle tegevuse puhul nende tavapärane tegevuskulu.

Ehitusseadustiku § 3 lõike 3 kohaselt ehitis on hoone või rajatis. Hoone on väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitis. Rajatis on ehitis, mis ei ole hoone.

Selle määruse tähenduses on ehitamine ehitise püstitamine, ehitise rajamine, ehitise paigaldamine, ehitise laiendamine, ehitise rekonstrueerimine. Ehitise lammutamine ei ole toetatav tegevus.

Ehitamine hõlmab ehitise ehitamist koos selle oluliste osadega. Ehitise olulised osad on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 55 lõike 1 kohaselt asjad, millest see ehitis on ehitatud või mis on sellega püsivalt ühendatud ja mida ei saa eraldada ehitist või eraldatavat asja oluliselt kahjustamata. See tähendab, et ehitise olulised osad on asjad, milleta hoonet ei saaks tavaarusaama kohaselt käsitada valmisolevana ehk terviklikuna.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktis 2 sätestatakse, et toetatakse sellise masina, seadme või muu asja ostmist, mis aitavad suurendada bioohutust ja ostetakse eesmärgiga ennetada eriti ohtliku loomataudi levikut loomapidamisettevõttes. Näiteks masinaks või seadmeks võib olla pesemis- või desinfitseerimismasin või seade (pesurid, desovannid, desomatid jms). Muuks asjaks loetakse üldjoontes terviklahendused, mis ei ole ehitis ehitusseadustiku tähenduses nagu näiteks konteinerid korjuste hoidmiseks või desobarjäär või erinevad pesu või desinfitseerimise pritsimislahendused vms. See tähendab, et muuks asjaks loetakse need bioohutuse suurendamise eesmärgil ostetud asjad või terviklahendused, mis ei ole seade, masin või mida ei loeta ehitiseks ehitusseadustiku tähenduses. Näiteks võib muu asi olla ka kogumisaiaid, konteinerid või soojakud.

Eelnõu § 3 lõike 2 kohaselt antakse toetust üksnes toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse taotleja loomapidamisettevõttes, mis on registreeritud põllumajandusloomade registris. Eelnõus nimetatud loomapidamisettevõtteks loetakse veterinaarseaduse § 5 lõike 2 kohaselt registreeritud loomapidamisettevõtte. Oluline on, et toetatavad tegevused viiakse ellu loomapidamisettevõttes, kus loomi peetakse.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt ei ole toetatav tegevus toetusõiguslik, kui see on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui taotlus on Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) esitatud, olenemata sellest, kas kõik toetatava tegevusega seotud maksed on tehtud või mitte.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõike 4 kolmandale lõigule, ei ole tegevused ja toimingud toetusõiguslikud, kui need on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui taotlus on korraldusasutusele esitatud, olenemata sellest, kas kõik seonduvad maksed on tehtud või mitte. Toetuse taotleja võib enne taotluse esitamist olla tegevuste elluviimisega alustanud, kuid ei tohi olla taotluse esitamise ajaks nende elluviimist lõpetanud. Näiteks võib teha ettevalmistusi hoone püstitamiseks, ent hoone ei tohi olla täielikult valmis enne kui taotlus on *PRIA*-le esitatud. Lisaks sellele ei ole abikõlblik kulu, mis on tekkinud enne taotluse esitamist.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetuse vorm, määr ja suurus.

Eelnõu § 4 lõige 1 sätestab, et toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti a kohaselt tegelikult tekkinud abikõlblike kulude hüvitamisena. See tähendab, et toetust makstakse toetuse saaja esitatud kuludokumentide alusel.

Eelnõu § 4 lõige 2 sätestab, et toetust antakse kuni 80 protsenti toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest, kui taotleja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal kuni 250 000 eurot. 80 protsenti antakse toetust ka alles tegevust alustanud isikule, kellel taotluse esitamise aastal müügitulu veel ei olnud.

Eelnõu § 4 lõige 3 sätestab, et toetust antakse kuni 60 protsenti toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest, kui taotleja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal üle 250 000 eurot.

Toetatava tegevuse abikõlbliku kulu osakaal on suurem väiksemat omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu saanud ettevõtjal ja väiksem ettevõtjal, kelle müügitulu on suurem. Erisus on tehtud seetõttu, et väiketootjal on mittetootliku investeeringu tegemisel omaosaluse võimekus tõenäoliselt väiksem. Samas, vaatamata piiratud rahalisele ressursile, on kõigil ettevõtjatele võimalus taotleda eriti ohtliku loomataudi leviku ennetamiseks tehtavate tegevuste kulude osalist hüvitamist. Mittetootlikud investeeringud on investeeringud, mis ei anna märkimisväärset käivet, sissetulekut või tulu ega suurenda oluliselt toetusesaaja ettevõtte väärtust, kuid avaldavad positiivset mõju näiteks taudi leviku tõkestamisele.

Eelnõu § 4 lõige 4 sätestab, et põllumajanduslikud tooted selle määruse tähenduses on omatoodetud Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *ELTL*) I lisas nimetatud tooted, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted ning jõulupuud, ning nende töötlemisel saadud I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmamata tooted.

Kalandus- ja vesiviljelustoodete müügist saadavat tulu ei loeta toetuse taotleja põllumajanduslike toodete müügituluks. ELTL-i I lisas nimetatud toodete töötlemisel saadud tooted loetakse põllumajanduslikeks toodeteks ka siis, kui need ei ole ELTL-i I lisas nimetatud tooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikud tooted võivad olla ka näiteks valmistoidukaubad, loomanahk, vill, käpikud, kasukad, sulepadjad jms tooted, kuid nende tooraineks peab valdavas osas olema ELTL-i I lisas nimetatud toode, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikul tootel peab olema ilmne seos toetuse taotleja põllumajandusliku tegevusega. Põllumajanduslike toodete hulka ei saa lugeda töötlemisel saadud tooteid, mis sisaldavad toorainena vaid vähesel määral ELTL-i I lisas nimetatud tooteid. Nii näiteks ei loeta siia gruppi kuuluvaks tekstiilmaterjalist esemeid, millele on lisatud kaunistuseks omatoodetud villast narmaid, või puitmööblit, millele on lisatud omakasvatatud lamba nahast elemente, ja muid selliseid tooteid. See tähendab, et omatoodetud põllumajandustooted on seotud ELTL I lisas nimetatud toodete tootmisega. Näiteks ELTL I lisas nimetatud toodete hulka kuulub enamasti taime- või loomakasvatustes toodetavatest toodetest. Termin „omatoodetud“ on samastatav terminiga „omakasvatatud“. Toote seos toetuse taotleja põllumajandusliku tootmistegevusega peab olema ilmne.

Strateegiakava kohaselt loetakse põllumajanduslikuks tootmiseks põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist, sealhulgas saagikoristust, põllumajandusloomade aretamist ja pidamist, lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamist. Põllumajandustoodete esmamüügiks ettevalmistamine on näiteks omatoodetud toote puhastamine (sh pesemine), sorteerimine, säilitamine ja pakkimine.

Eelnõu § 4 lõike 5 kohaselt on minimaalne võimalik toetuse määr 15% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest. Minimaalse võimaliku toetuse määra eesmärk on tagada, et toetuse andmisel kaasneks ergutav mõju. Kui toetus moodustab toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest vähem kui 15%, siis puudub toetusel ergutav mõju ja toetuse taotlejal on tõenäoliselt võimalik viia kavandatavad tegevused ellu ka ilma toetuseta.

Eelnõu § 4 lõike 6 kohaselt on toetuse maksimaalne suurus ühe taotleja kohta 400 000 eurot strateegiakava programmiperioodil kokku.

Eelnõu § 4 lõikes 7 sätestatakse, et ühte kontserni kuuluvatele ettevõtjatele või konkurentsiseaduse (edaspidi *KonkS*) § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjatele ei anta kokku rohkem toetust kui 400 000 eurot strateegiakava perioodil.

Ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad loetakse üheks toetuse taotlejaks. Näiteks kui kontserni A (emaettevõtja) kuuluvad ettevõtjad B (tütarettevõtja) ja C (tütarettevõtja). Ettevõtja A (emaettevõtja) ja ettevõtja B (tütarettevõtja) soovivad nimetatud toetust taotleda. Ettevõtja A ja ettevõtja B mõlemad taotleavad toetust 300 000 eurot. Kui ettevõtjale A määrati juba toetust 300 000 euro ulatuses, siis ettevõtjale B saab maksimaalset määrata toetust 100 000 euro ulatuses, sest nad loetakse üheks ettevõtjaks. Samuti kui näiteks ühte kontserni kuuluv üks ettevõtja taotleb toetust 200 000 euro ulatuses ja samasse kontserni kuuluv teine ettevõtja taotleb samuti 200 000 eurot, siis täidavad nad maksimaalse 400 000 euro suuruse toetuse nõude, sest selle määrase tähenduses loetakse nad üheks ettevõtjaks, kellele kohaldub maksimaalne 400 000 euro suurune toetus.

Ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate osas kohaldatakse äriseadustiku (ÄS) § 6, mille kohaselt, kui üks äriühing on teises äriühingus osanik või aktsionär ning omab seal häälteenamust, nimetatakse osalevat ühingut emaettevõtjaks ja ühingut, kus ta osaleb, tütarettevõtjaks. Emaettevõtja tütarettevõtjaks on ka ühing, kus häälteenamus on teisel tütarettevõtjal või tütarettevõtjatel üksinda või koos emaettevõtjaga. Tütarettevõtjaks on ka ühing, kus teine ühing (emaettevõtja) omab selle osaniku või aktsionärina lepingu alusel või ilma selleta valitsevat mõju. Emaettevõtja koos tütarettevõtjatega moodustab kontserni. Kontsern ei ole piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga.

KonkS § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju omavad ettevõtjateks on ettevõtjad, kelledest üks omab teise suhtes KonkS § 2 lõike 4 mõistest valitsevat mõju. KonkS § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse, millised kulud on abikõlblikud ja millised kulud ei ole abikõlblikud.

Eelnõu § 5 lõikes 1 sätestatakse, et abikõlblikud on toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud, mis on tehtud sihtotstarbeliselt, mõistlikult ja majanduslikult soodsaimal viisil ning on tehtud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklitega 73 ning on vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. See tähendab, et kulud, mille kohta toetust taotletakse, peavad olema majanduslikult otstarbekad ja vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Samuti ei tohi kavandata ning tehtud kulud olla põhjendamatult kõrged võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse eest tasutava hinnaga. Nimetatud nõudega tagatakse kasutatava toetusraha otstarbekas ja säästlik kasutamine.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis on abikõlblikeks kuludeks ehitise püstitamise, rajamise, paigaldamise, laiendamise, rekonstrueerimise kulu. Samuti loetakse abikõlblike kulude hulka ka ehitise ehitamisel ehitusseadustiku alusel tehtava omanikujärelevalve tegemise kulu, kuid üksnes selle hoone või rajatise puhul, mille ehitamiseks toetust taotletakse.

Ehitise omanikujärelevalvet on täpsemalt selgitatud ehitusseadustikus §-s 20. Omanikujärelevalve on oluline, sest ehitise peab olema projekteeritud ja ehitatud hea ehitustava ning ehitamist ja ehitusprojekti käsitlevate õigusaktide kohaselt ega või tekitada ohtu inimese elule, tervisele, varale või keskkonnale.

Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt, kui toetust taotletakse masina, seadme või muu asja ostmiseks, siis loetakse abikõlblike kulude hulka masina, seadme või muu asja ostmise, selle kohaletoometamise, paigaldamise, seadistamise või selle kasutamise väljaõppe kulu, näiteks kui seadme eripära tõttu saab seda paigaldada üksnes seadme müüja või kvalifitseeritud spetsialist. Kui masina, seadme

või muu asja kasutamine eeldab selle müüja või paigaldaja poolset esialgset väljaõpet, sealhulgas tutvustust, siis ka need kulud on abikõlblikud. Lisaks loetakse abikõlblike kulude hulka masina, seadme või muu asja kasutamiseks vajaliku tarkvara või infotehnoloogilise seadme ning selle paigaldamise või seadistamise kulu. Näiteks kui toetust taotletakse desobarjääri ostmiseks ning desobarjääri kasutamiseks on vajalik infotehnoloogiline lahendus, mis doseerib desinfitseerimisvahendit ning selle pritsimise survet, siis abikõlblik kulu on nii desobarjääri ostmise kulu kui ka infotehnoloogilise lahenduse (selle seadme) kulu.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt, kui toetust taotletakse kasutatud masina, seadme või muu asja ostmiseks, siis loetakse kasutatud masina, seadme või muu asja ostmine abikõlblikuks juhul, kui see masin, seade või muu asi on taotluse esitamise hetkel toodetud vähem kui viis aastat tagasi, selle ostmiseks ei ole kasutatud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetatud asja hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse masina, seadme või muu asja hinnast madalam. Kasutatud masina, seadme või muu asja ostmise võimaldamisega vähendatakse nõudlust uue masina, seadme või muu asja järele. Kasutatud asjadel on võrreldes uue samaväärsega madalam hind, mis võimaldab toetuse taotlejal masinat, seadet või muud asja osta ka olukorras, kus uue samaväärse hind ei oleks toetuse taotlejale kohane. Kasutatud masinate, seadmete või muude asjade puhul kontrollitakse üldjuhul nende vanust tootja tehnilise passi andmete, ostu-müügilepingute, tootja poolt väljaantud garantiidokumentide, müüja kinnituste jms dokumentatsiooni kaasabil. Seega, et ettevõtjad kasutaksid toetuseks ettenähtud vahendeid mõistlikud, sihtotstarbekalt ja majanduslikult soodsamal viisil, siis toetatakse ka kasutatud masina, seadme või muu asja ostmist, mis taotluse esitamise hetkel on toodetud vähem kui viis aastat tagasi.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt on abikõlblik ka toetuse abil elluviidava tegevuse ja strateegiakavaga seotud tähistamiseks kasutatava sümboli ja teavitustegevuse kulu ehk EAFRD fondi vahenditest objektide tähistamise maksumus loetakse abikõlblike kulude hulka. Toetuse saajal on kohustus näidata avalikkusele, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi. Millised sümboleid ja millisel moel tuleb kasutada ja milliseid teavitustegevusi teha, on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129⁵ II ja III lisas.

Eelnõu § 5 lõikes 6 on selgitatud, millised kulud ei ole abikõlblikud.

Näiteks on mitteabikõlblikud maa ostmiseks tehtud kulutused, käibemaks, riigilõiv, trahv, finantskaristus ja vaide ning kohtumenetluse korral menetluskulud; mitmesugused tegevuskulud, mis ei ole toetava tegevuse elluviimisega otseselt seotud kulud. Käibemaks on abikõlblik ainult siis, kui toetuse saajal ei ole teoreetilist võimalust selle tagasisaamiseks riigilt. See tähendab, et käibemaks ei ole abikõlblik ka juhul, kui toetuse saaja ei ole käibemaksukohustuslane, kuid omab kõiki võimalusi käibemaksukohustuslaseks registreerimiseks ja riigilt käibemaksu tagasisaamiseks.

Mitteabikõlblik kulu on ka tasu toetuse taotleja enda ja tema töötaja tehtud töö eest. Kui erinevad veo- või sõidukulud ei ole seotud masina, seadme või muu asja veo, paigaldamisega või seadistamisega, siis ei ole need kulud ka abikõlblikud. Eesmärk on vältida olukordi, kus ostetava masina, seadme või muu asja veokulusid n-ö peidetakse masina, seadme või muu asja hinna sisse. Sealjuures ei ole oluline, kas nimetatud veotöö teostajaks on sama ettevõtja, kellelt ostetakse see seade, masin või muu asi või mitte. Näiteks, kui seade ostetakse ettevõtjalt A ja seadme toimetab kohale ettevõtja B, siis loetakse need kulud (seadme ostmine ja kohaletoimetamine) abikõlblike kulude hulka.

⁵ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

Mitteabikõlblikuks kuluks loetakse ka liisingumakse. Samuti on mitteabikõlblik kulu vee ja desinfitseerimisvahendi ostmise kulu olenemata sellest, et need kulud on vajalikud taudi leviku ennetamiseks kuna nende kulude puhul on tegemist n.ö tavapäraseks tegevuseks tehtava kuluga. Juhul kui ehitise ehitamisel on ehitusprojektis ettenähtud ehise juurde kuuluva teevalgustusrajatise ostmise ja paigaldamise kulu, juurdepääsutee või parkla rajamise kulu ning veevarustus-, kanalisatsiooni- või reoveepuhastussüsteemi ehitamise kulu, siis need kulud on abikõlblikud. Näiteks võib muuks asjaks olla platsi ehitamine korjaste hoiustamiseks või loomade laadimiseks, siis sellise platsi rajamise kulu on abikõlblik ka ilma ehitise ehitamiseta.

Topeltrahastamise vältimiseks on mitteabikõlblik kulu ka see kulu (näiteks konkreetse desinfitseerimismasina ostmise kulu), mille kohta on toetuse taotleja juba saanud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisabi vahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi strateegiakava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetusi. Eriti tähelepanelik tuleb olla toetuste osas, milles sätestatud toetatavate tegevuste osas esineb käesolevas määruses sätestatud toetatavate tegevustega kattuvusi. Näiteks on põllumajandustootjatel võimalik taotleda toetust bioohutuse suurendamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks toetust regionaal- ja põllumajandusministri 10. märtsi 2025. a määruse nr 23 „Perioodi 2023–2027 põllumajandusettevõtja keskkonna- ja kliimapolitiika eesmärkide saavutamise investeeringutoetus“ alusel kui ka riigieelarvelistest vahenditest rahastatavast toetusest „Erakorraline investeeringutoetus põllumajandustootjatele suu- ja sõrataudi ennetamiseks“.

Eelnõu §-s 6 on sätestatud nõuded kulude mõistlikkuse tõendamiseks, mis puudutavad toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara maksumust.

Eelnõu § 6 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab korraldama ostumenetluse, et välja selgitada toetatava tegevuse raames elluviidava töö või teenuse või ostetava vara mõistlik maksumus.

Eelnõu § 6 lõikes 2 sätestatakse, et kui toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara eeldatav käibemaksuta maksumus ületab 20 000 eurot peab toetuse taotleja küsima üksteisest sõltumatute hinnapakkujate käest vähemalt kaks võrreldavat hinnapakumust. Sõltumatute hinnapakkujate all mõeldakse selliseid ettevõtjaid või isikuid, kes ei ole omavahel seotud, st neil ei ole mingit seost üksteisega, nagu näiteks samasse kontserni kuulumine või ühine juhtimine. See tähendab, et toetuse taotleja ei tohi tugineda ainult ühe hinnapakumuse hinnale, vaid peab võrdlema kahte hinnapakumust, et saada võimalikult õiglane hind. See tagab, et toetatava tegevuse maksumus on mõistlik ja vastab turutingimustele.

Eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatakse, et toetuse taotleja võib küsida alla kahe hinnapakumuse, kui kahe hinnapakumuse küsimine ei ole objektiivselt võimalik. Üldjuhul on konkureerivate hinnapakumuste küsimine vajalik, et tagada läbipaistvus, võrdne kohtlemine ja konkurents. Objektiivselt põhjendatuks loetakse näiteks olukorda, kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusid (näiteks juhul, kui hinnapakumust küsitakse väga uuenduslikul tehnoloogial põhineva seadme kohta või tegemist on eritellimusel valmistatud seadmega). Küll aga peab toetuse taotleja vajadusel selgitama ja põhjendama, miks oli võimatu või ebapraktiline küsida konkureerivaid hinnapakumusi.

Eelnõu § 6 lõige 4 sätestab, milliseid andmeid peab hinnapakumuse sisaldama, kui toetuse taotleja küsib lõike 2 kohaselt võrreldavad hinnapakumused. Hinnapakumuse peab sisaldama toetuse taotleja nime, hinnapakkuja nime ja kontaktandmeid, hinnapakumuse väljastamise kuupäeva ning töö, teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust ning vajadusel ka tehniliste tingimuste loetelu, mis osutub tehnilisele spetsifikatsioonile.

Eelnõu § 6 lõikes 5 sätestatakse, milliseid andmeid peab sisaldama hinnapakkumus, kui taotleja taotleb toetust ehitise ehitamiseks. Kui seadmete ostmisel võib taotleja küsida hinnapakkumusi vabas vormis, siis ehitise ehitamise korral on ette nähtud, millised andmed peavad toetatava tegevuse (ehitise ehitamise) hinnapakkumuses kajastuma. Sellisteks andmeteks on ehitise nimetus; ehitise ehitisregistri kood; selle katastriüksuse katastritunnus, millel ehitis paikneb või millele kavandatakse ehitise ehitada; ehitise üldkulud ja vastava kululiigi olemasolu korral ehitise ja välisrajatiste kulud, aluse- ja vundamendikulud, kandetarindite kulud, fassaadielementide kulud, katusekulud, ruumitarindite kulud, pinnakatete kulud, tehnosüsteemide kulud, ehitusplatsi korralduskulud ja ehitusplatsi üldkulud.

Eelnõu § 6 lõike 6 kohaselt kui taotleja taotleb toetust ehitise ehitamiseks, koostab PRIA selleks vajaliku hinnapakkumuse vormi vastavalt eelnõu § 6 lõikes 5 sätestatule ja avaldab selle oma veebilehel.

Eelnõu § 6 lõikes 7 sätestatakse, et kui toetuse taotleja taotleb toetust § 3 lõike 1 punktis 2 sätestatud kasutatud masina, seadme või muu asja ostmiseks, peab toetuse taotleja olema saanud vähemalt ühe hinnapakkumuse kasutatud masina, seadme või muu asja kohta ja vähemalt ühe hinnapakkumuse uue samaväärse masina, seadme või muu asja kohta. Vajadusel kaasatakse asjatundjaid ekspertarvamuse saamiseks, milline kasutatud masin, seade või muu asi on sobiv bioohutuse suurendamiseks.

Eelnõu § 6 lõike 8 kohaselt peab toetuse taotleja hinnapakkumuste küsimisel hoiduma huvide konfliktist. Huvide konflikt on olukord, kus toetuse taotleja või tema nimel tegutseva isikul, sealhulgas töötajal, juhatuse liikmel või muul pädeval esindajal, kes on kaasatud ostumenetluse ettevalmistamisse või korraldamisse või kes võib muul moel mõjutada selle ostumenetluse tulemust, on otseselt või kaudselt finantsalaseid, majanduslikke või muid isiklikke huvisid, mida võib käsitleda tema erapooletust ja sõltumatust kahjustavatena. Nimetatud piirangutega püütakse vältida toetuse taotleja ja hinnapakkuja omavahelist seotusest tingitud kokkuleppe tehinguid ja sellest tulenevat ebaausat konkurentsikeskkonda. Näiteks ei ole huvide konfliktist hoidutud olukorras, kus toetuse saaja juhatuse liige võtab hinnapakkumise talle kuuluvalt äriühingult või olukorras, kus ostumenetlust läbi viiv toetuse saaja töötaja esitab hinnapäringu talle kuuluvale äriühingule või äriühingule, mille juhatuses ta on. Huvide konflikti olemasolu eeldatakse, kui hinnapakkumine võetakse elukaaslaselt, abikaasalt või lähisugulaselt, neile kuuluvate äriühingutelt või äriühingutelt, kelle juhtorganiks nad on. Suurel määral aitab võimalikku huvide konflikti olukorda sisustada tulumaksuseaduse § 8 lõikes 1 sätestatud loetelu isikutest, kelle puhul tuleks üldjuhul huvide konflikti eeldada.

Eelnõu § 6 lõikes 9 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust või ostetavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Toetuse taotleja võib jaotada toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse, kes saab toetust taotleda.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse äriseadustiku tähenduses ettevõtjale, kes pidas taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu viimase päeva seisuga vähemalt ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi või vähemalt üht mesilasperet.

Äriseadustiku § 1 kohaselt loetakse ettevõtjaks füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsiv tegevus, ning äriseadustiku §-s 2 sätestatud äriühing, milleks on täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu.

Eelnõu § 7 lõikes 2 sätestatakse, et põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamisel kasutatakse maaeluministri 30. septembri 2022. aasta määruse nr 53 „Põllumajanduses kasutatava eriotstarbelise diislikütuse ostuõiguse andmine“ § 2 lõikes 2 sätestatud koefitsiente.

Põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid on loomarühmade kaupa järgmised:

- 1) üle 24 kuu vanune veis, sealhulgas ammlehm – üks loomühik;
- 2) 6–24 kuu vanune veis – 0,6 loomühikut;
- 3) kuni kuue kuu vanune veis – 0,2 loomühikut;
- 4) üle kuue kuu vanune lammas või kits – 0,15 loomühikut;
- 5) kuni kuue kuu vanune lammas või kits – 0,05 loomühikut;
- 6) hobune – üks loomühik;
- 7) üle 12 kuu vanune muu hobuslane – 0,8 loomühikut;
- 8) kuni 12 kuu vanune muu hobuslane – 0,35 loomühikut;
- 9) alpaka – 0,8 loomühikut;
- 10) siga – 0,34 loomühikut;
- 11) munakana – 0,014 loomühikut;
- 12) broiler – 0,007 loomühikut;
- 13) vutt, kääbuskana – 0,004 loomühikut;
- 14) jaanalind, emu, nandu – 0,35 loomühikut;
- 15) muu kodulind, nagu part, faasan, hani, kalkun, ja väikeloom, nagu küülik, mink, tuhkur, naarits, nutria, tšintšilja – 0,03 loomühikut.

Eelnõu §-s 8 on sätestatud nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu § 8 lõige 1 sätestab, et toetuse taotleja riikliku maksu võlg, sealhulgas maksuhalduri haldusaktiga kindlaks määratud intress, on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid need toetuse taotlejad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Toetust antakse üksnes neile, kes on majanduslikult jätkusuutlikud.

Maksukorralduse seaduse § 32 kohaselt on maksuvõlg maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma, tähtpäevaks tasumata jäetud maksusummalt arvestatud intress ning tollivõlast tulenev tähtpäevaks tasumata maksusumma ja sellelt arvestatud intress. ELÜPS-i § 28 lõike 3 punkti 1 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui toetuse taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluste menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist toetuse taotleja ja toetuse saajal riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tähtaegset tasumist.

Eelnõu § 8 lõige 2 sätestab, et toetuse taotlejal ei tohi olla likvideerimismenetlust ega pankrotimenetlust. See tähendab, et toetuse taotleja äritegevus peab olema stabiilne ning ta ei tohi olla finantsraskustes. Lisaks ei tohi toetuse taotlejal olla kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist. Samuti ei tohi toetuse taotlejal olla kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust, mis võib tähendada, et toetuse taotleja juriidiline seisund ei ole korras või tal on võlgnevused riigi ees.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib toetuse taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või

ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 8 lõikes 3 kehtestatakse, et toetuse taotleja peab olema varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajutamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 8 lõige 4 sätestab, et toetuse taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust loomakaitseseaduse §-s 66¹⁰ – loomapidamise õigusega isiku toimingud, veterinaarseaduse §-s 104 – loomataudi kahtlusest ja diagnoosimisest, sealhulgas peetavate loomade ulatuslikust haigestumisest ja hukkumisest, teavitamise nõuete rikkumine, 105 – eriti ohtliku loomataudi ohu, kahtluse ja puhkemise korral loomataudi tõrjeks rakendatavate meetmete eiramine ning loomatauditõrje nõuete rikkumine või 106 – kohustuslikult tõrjutava ja vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi ennetamiseks ja tõrjeks rakendatavate meetmete eiramine ning loomatauditõrje nõuete rikkumine, ega karistuseseadustiku paragrahvides §-s 49¹ – ettevõtluskeeld, 52² – loomapidamise keeld, 55¹ punkt 2 – juriidilise isiku lisakaristused, 192 – nakkushaiguse ja loomataudi leviku ohu põhjustamine, 193 – nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine, 372 – tegevusloata ja keelatud majandustegevus sätestatud süütegude toimepanemise eest.

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-149⁶ tuginedes, mis puudutab toetuse taotleja kohustust täita muuhulgas ka loomade heaolu nõudeid ning toetuse taotleja suhtes jõustunud süüdimõistvat süüteotsust nende nõuete rikkumise eest, on määruses välja toodud konkreetsed väär- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda toetuse taotleja tahtes või võimekuses viia toetatav tegevus ellu õiguspäraselt. Seega, kui toetuse taotleja kohta on karistusregistrisse kantud karistusandmeid määruse § 8 lõikes 4 sätestatud süüteotsuse toimepanemise eest, siis selline toetuse taotleja ei vasta nõuetele ja talle toetust ei anta.

Valdavas enamuses on välja valitud süüteod seotud põllumajandusliku tegevusvaldkonnaga. Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja Euroopa Liidu vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskuulekad ettevõtjad, kes on täitnud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 59 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuve tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust, sealhulgas toetusesaajate tasandil ning vastavalt ÜPP strateegiakavades ettenähtule;
- b) tagada tõhus kaitse kelmuse ja pettuste vastu, eelkõige kõrgema riskiga aladel, mis toimib heidutusena, võttes arvesse meetmete kulusid ja nendest saadavat kasu ning nende proportsionaalsust;
- c) ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumist, kelmusi ja pettust, kehtestada tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt riigisisesele õigusele ning alгатada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- d) kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt liikmesriigi õigusele ning alгатada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;

⁶ Riigikohtu halduskolleegiumi 11. märtsi 2015. a otsus nr 3-3-1-85-14.

e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi, sealhulgas eeskirjade eiramise eest määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetuste taotlemisel ei osale isikud, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see Euroopa Liidu finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg.

Eelnõu § 9 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saamiseks esitab toetuse taotleja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le taotluse. E-maili teel või paberil esitatud taotlusi vastu ei võeta.

Eelnõu § 9 lõike 2 kohaselt PRIA teatab taotluste vastuvõtu alustamisest väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Eelnõu § 9 lõike 3 kohaselt PRIA peatab taotluste vastuvõtmise, kui toetuse andmiseks ettenähtud eelarve on ammendunud. Taotluste vastuvõtmise peatamisest ning taasavamisest teatab PRIA väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama.

Eelnõu § 10 lõikes 1 sätestatakse andmed, mis peab taotlusel esitama.

Taotlus peab sisaldama teavet, mille alusel saab kindlaks teha määruses sätestatud tingimuste täitmise ja koguda vajalikke statistilisi andmeid, mida saab hiljem kasutada toetusega saavutatavate mõjude kindlakstegemiseks. Näiteks peab toetuse taotleja esitama andmed toetuse taotleja kontserni liikmete ja toetuse taotleja üle lepingu või muu alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta, mille abil määratakse kindlaks eelnõu § 4 lõikes 6 sätestatud toetuse taotlejale maksimaalne võimalik toetuse suurus.

Eelnõu § 10 lõikes 2 sätestatakse, et kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis peab toetuse taotleja esitama koos taotlusega väljavõtte vähemalt eelprojekti joonistest koos eelprojekti seletuskirjaga juhul, kui ehitusprojekt on nõutav ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras. Eelprojektiks loetakse seda projekti, mille alusel toetuse taotleja võtab ehitustööde hinnapakkumused. Lisaks esitab toetuse taotleja ka kulude mõistlikkust tõendavad dokumendid.

Eelnõu § 10 lõikes 3 sätestatakse, millised dokumendid peab toetuse taotleja esitama kui toetatavaks tegevuseks on kasutatud masina, seadme või muu asja ostmise.

Kui toetust taotletakse kasutatud masina, seadme või muu asja ostmiseks, siis peab toetuse taotleja esitama dokumendid, millega tõendatakse, et ostetav masin, seade või muu asi on taotluse esitamise hetkel toodetud vähem kui viis aastat tagasi, selle ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetud masina, seadme või muu asja hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse masina, seadme või muu asja hinnast madalam. Kasutatud masinate, seadmete või muude asjade ostmise puhul on toetuse taotlejal vajalik võtta hinnapakkumus uue samaväärse kohta. Koos taotlusega esitatakse ka kulude mõistlikkust tõendavad §-s 6 nimetatud dokumendid või kui toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara eeldatav käibemaksuta maksumus on kuni 20 000 eurot, siis sellise kulu kirjeldus.

Eelnõu § 10 lõigetes 4 ja 5 sätestatakse, millised majandusaasta aruanded või tuludeklaratsiooni vormi E andmed võetakse aluseks, kui taotluse esitamise hetkeks ei ole saabunud nende aruannete või andmete esitamise tähtaeg äriregistrile või Maksu- ja Tolliametile (edaspidi *MTA*).

Eelnõu §-s 11 sätestatakse taotluse kontrollimine.

Eelnõu § 11 lõike 1 kohaselt PRIA kontrollib vastuvõetud taotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning toetuse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust Euroopa Liidu õigusaktides, ELÜPS-is, strateegiakavas ja selles määruses sätestatud nõuetele. Taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele on õigus kontrollida ka toetuse taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab toetuse saamisega seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas (loomapidamisettevõttes).

Eelnõu § 11 lõike 2 kohaselt pärast taotluse esitamist esitab PRIA MTA-le päringu toetust taotlenud füüsilisest isikust ettevõtjate (edaspidi *FIE*) tuludeklaratsiooni vormi E andmete saamiseks. Pidades silmas, et tagada tuleb ettevõtjate võrdne kohtlemine olenemata sellest, kas FIE peab kassa- või tekkepõhist raamatupidamist, küsib PRIA MTA-lt vormi E andmeid kõigi FIE-dest toetuse taotlejate kohta.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse taotluste hindamine. Selle kohaselt hindab PRIA taotlust nende põllumajandusloomade või mesilasperede arvu alusel, keda toetuse taotleja pidas põllumajandusloomade registri andmetel taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu viimase päeva seisuga. Taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, kui toetuse taotleja pidas ühele loomühikule vastaval hulgal põllumajandusloomi või üht mesilasperet.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 13 lõikes 1 sätestatakse, et PRIA rahuldab kõik nõuetekohased ja hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavad taotlused toetuseks ettenähtud vahendite piires, eelistades ajaliselt varem esitatud taotlusi, Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 1 punkti 4 alusel.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 4 sätestab, et kui maaelu arengu toetuse taotlus on nõuetekohane ja vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse taotluste hindamise korral maaelu arengu toetusteks ettenähtud vahendite piires toetuse andmise tingimustes sätestatu kohaselt kõik taotlused, eelistades ajaliselt varem esitatud taotlusi.

Eelnõu § 13 lõikes 2 sätestatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb PRIA ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatakse, et lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele tehakse toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 9 kohaselt või
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 13 lõikes 3 sätestatakse, et kui taotluse rahuldamine täies ulatuses ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse, vähendades toetuse summat Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 5 alusel mitteabikõlblike kulude võrra.

ELÜPS-i § 28 lõige 5 sätestab, et toetuse andmise tingimustes võib ette näha, et kui taotluse rahuldamine täies ulatuses ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib maaelu arengu toetuse summat vähendada tingimusel, et viiakse ellu taotluses kavandatud

tegevus ja saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamise, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Eelnõu § 13 lõike 4 kohaselt teeb PRIA taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 60 päeva jooksul arvates taotluse esitamisest.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse toetatava tegevuse elluviimise ja kestuse nõuded.

Eelnõu § 14 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saaja peab tegevused ellu viima ja esitama elluviimist tõendavad dokumendid ja võtma toetuse abil ostetud või ehitatud vara sihipäraselt kasutusse ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029. a.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõikele 4 on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud, kui need on tekkinud toetusesaajal ja need on makstud 31. detsembriks 2029. Lisaks on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud ainult juhul, kui makseasutus maksab asjaomase toetuse tegelikult välja 31. detsembriks 2029. Võimaldamaks PRIA-le ka maksetaotluste menetlemiseks mõistlik aeg, siis on toodud nii maksetaotluste esitamise kui ka tegevuse elluviimise tähtaeg varasemaks (2029. aasta 30. juuniks).

Eelnõu § 14 lõike 2 kohaselt toetuse saaja tagab toetatava tegevuse kestuse, sealhulgas säilitab toetuse abil ehitatud ja ostetud vara ning kasutab seda sihtotstarbeliselt, vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest. Viimase toetusosa maksmisega on tegemist siis, kui toetuse saaja on kõik ühes taotluses kirjeldatud toetatavad tegevused ellu viinud, esitanud PRIA-le seda tõendavad dokumendid ning PRIA teeb selle taotluse kohta kõige viimase väljamakse.

Eelnõu § 14 lõikes 3 sätestatakse, et toetuse saaja peab alustama toetatava tegevuse elluviimisega hiljemalt kuue kuu jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. Tegevuse alustamine tähendab toetuse saaja poolt toetatava tegevusega seotud siduvate kohustuste võtmist. Siduvate kohustuste all on mõeldud seda, et toetuse saaja on võtnud siduvaid lepingulisi kohustusi, näiteks tellinud seadmed, maksnud seadme eest, sõlminud ehitustöö tegemiseks lepingu või teinud makseid ehitustööde tegemise eest. Toetuse saaja peab kavandatava tegevusega seotud siduvate kohustuste võtmist tõendama asjakohaste dokumentidega nagu sõlmitud leping, maksekorraldus vms dokument, mis tõendab toetatava tegevusega seotud siduva kohustuse võtmist. Siduvate kohustuste võtmine näitab toetuse saaja tahet viia oma tegevused, mille kohta talle toetust on antud, ettenähtud tähtaja jooksul nõuetekohaselt ka lõpuni. Kui toetuse saaja ei ole võtnud ei ole võtnud siduvaid kohustusi kuue kuu jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, siis tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks.

Eelnõu §-s 15 kehtestatakse kohustused toetuse saajale.

Eelnõu § 15 lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja sihipärase kasutamise perioodi lõpuni võimaldama teostada auditit, järelevalvet ja teha muid toetuse saamisega seotud kontrole, sh võimaldama viibida toetuse saaja kinnisasjal ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal, teavitama PRIA-t toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või toetatava tegevuse elluviimist takistavast asjaolust, näiteks pankrotimenetlusest, likvideerimismenetlusest, tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule või asutusele. Punkti 5 kohaselt tuleb avalikkusele näidata, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboolikat komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/129 sätestatud nõuete kohasel – minimaalselt on seda võimalik teha toetuse saaja ametlikul veebilehel, kui selline veebilehelt on olemas, samuti sotsiaalmeediakanalites. Avalikustamisel tuleb toetatava tegevuse kohta koostada lühikirjeldus koos tegevuse eesmärkide ja tulemustega ja tõsta esile Euroopa

Liidult saadavat rahalist toetust. Juhul, kui tegevuse avaliku sektori toetuse kogusumma ületab 50 000 eurot taotluse kohta, tuleb toetust saanud tegevusele lisada toetusega seotud teavet sisaldav selgitav tahvel või samaväärne elektrooniline kuva, millel tõstetakse esile Euroopa Liidult saadavat rahalist toetust ja kujutatakse ka Euroopa Liidu embleemi. Embleemi nõuded on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129 II lisas.

Eelnõu § 15 lõige 2 sätestab, et toetuse saaja peab vastama kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni eelnõu § 8 lõigetes 1, 2 ja 4 sätestatud nõuetele.

See tähendab, et toetuse saaja riikliku maksu võlg, sealhulgas maksuhalduri haldusaktiga kindlaks määratud intress, on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Toetuse taotleja suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust.

Toetuse taotlejal ei ole kehtivat karistust loomakaitseaduse, veterinaarseaduse ega karistusseadustikus sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Eelnõu § 15 lõike 3 punkt 1 sätestab, et toetuse saajal on kohustus esitada toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid kuni kaheksas osas ühe taotluse kohta ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Eelnõu § 15 lõike 3 punkti 2 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks või sellise masina, seadme või muu asja ostmiseks, mille paigaldamiseks on vajalik ehitusseadustiku kohaselt ehitusluba või ehitusteatis, siis peab see olema hiljemalt esimese maksetaotluse esitamise ajaks kättesaadav ehtisregistrist. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu kontrollib PRIA ehtisregistrist. Ehitusseadustiku tähenduses teavitamis- või loakohustuslikud tegevused on loetletud ehitusseadustiku lisas 1. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu näitab, et toetuse taotlejal on õigus seda ehitist vastavasse kohta ehitada või seadet paigaldada.

Eelnõu § 15 lõike 3 punkt 3 sätestab, et toetuse saajal peavad hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks olema täidetud ostetud või ehitatud vara sihipäraseks kasutamiseks vajalikud eeldused. Näiteks kui toetatavaks tegevuseks on ehitise ehitamine, siis peab toetuse saajal hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks olema ehtisregistris ehitise kohta kasutusluba või kasutusteatis, juhul kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Ehitusseadustiku kohaselt võib ka seadme paigaldamine olla ehitustegevus ning ka sel juhul peab toetuse saajal olema hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks ehtisregistris ehitise kohta kasutusluba või esitatud kasutusteatis, kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Kasutusloa või kasutusteatisega tõendatakse, et valminud ehitist või paigaldatud seade (toetatav tegevus) vastab ettenähtud nõuetele ning seda võib kasutada nõuete ja kasutusotstarbe kohaselt. Seega võimaldab kasutusluba või kasutusteatis tagada, et ehitist või teatud juhtudel seadet saab hakata sihtotstarbeliselt kasutama. Toetuse abil ostetud või ehitatud vara peab olema sihtotstarbeliselt kasutuses kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest ehk sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu §-s 16 on sätestatud maksetaotluse esitamine ja nõuded maksetaotlusele. Toetuse maksmise aluseks on toetuse saaja esitatud maksetaotlus. Toetuse maksmiseks esitab toetuse saaja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le maksetaotluse koos asjakohaste andmete ja dokumentidega.

Eelnõu § 16 lõike 1 kohaselt esitab toetuse saaja pärast toetatava tegevuse täielikku või osadena elluviimist toetuse maksmiseks maksetaotluse PRIA-le alles peale seda, kui on täidetud järgmised tingimused:

1) töö on tehtud või teenus on osutatud ja vastu võetud;

- 2) vara on ostetud ja oma valdusesse või omandisse saadud ning
- 3) töö, teenuse või vara eest on tasutud.

Eelnõu § 16 lõige 2 täpsustab andmed, mis maksetaotluses esitatakse:

- 1) toetuse saaja ärinimi ja äriregistri kood ning selle taotluse viitenumber, mille kohta maksetaotlus esitatakse;
- 2) toetuse summa, mille maksmist taotletakse;
- 3) teave toetatava tegevuse maksumuse ja selle osalise või täieliku tasumise kohta;
- 4) teave toetatava tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide kohta;
- 5) andmed toetatava tegevuse kogumaksumuse muutumise kohta;
- 6) teave selle kohta, kui toetatava tegevuse elluviimist on § 19 alusel rahastatud enne töö või teenuse tellimise või vara ostmise eest tasumist.

Eelnõu § 16 lõikes 3 loetletakse toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid, mis toetuse saaja peab esitama koos maksetaotlusega:

- 1) selle isiku väljastatud arve-saateleht või arve, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse või ostis vara;
- 2) punktis 1 nimetatud arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte;
- 3) selle isiku väljastatud tehtud töö või osutatud teenuse üleandmist-vastuvõtmist tõendav dokument, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse, kui toetatavaks tegevuseks on ehitamine;
- 4) ehitustegevuse kuluaruanne iga ehitise kohta, kui toetatavaks tegevuseks on ehitamine.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse maksetaotluse kontrollimine ja selle kohaselt PRIA kontrollib vastuvõetud maksetaotluses ja toetatava tegevuse elluviimist tõendavates dokumentides esitatud andmete õigsust ning elluviidud toetatava tegevuse vastavust taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele, Euroopa Liidu asjakohastele õigusaktidele ning ELÜPS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse maksmine.

Eelnõu § 18 lõige 1 sätestab, et toetus makstakse välja üksnes abikõlblike kulude hüvitamiseks, kui toetuse saaja on järginud toetatava tegevuste elluviimisel kõiki nõudeid.

Eelnõu § 18 lõike 2 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud taotluse rahuldamata jätmise alused. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatu kohaselt tehakse lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 8 kohaselt;
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 18 lõige 3 sätestab, et kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et toetuse saaja on rikkunud toetatava tegevuse elluviimise nõudeid või ei ole täitnud muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust arvestades vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest.

Nimetatud toetuse vähendamise või toetuse maksmisest keeldumise puhul ei ole tegemist ELÜPS 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmega (halduskaristusega), vaid eeskirjade eiramise tõttu põhjendamatust soodustusest ilma jäämisega. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutlusõiguse alusel. Eelviidatud rikkumise elemente tuleb mõista järgmiselt:

- 1) nõuete rikkumise raskusaste sõltub eelkõige selle tagajärgede olulisusest, võttes arvesse võetud kohustuste eesmärki, mida ei ole täidetud;
- 2) nõuete rikkumise ulatus sõltub eelkõige selle mõjust kogu tegevusele;
- 3) kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või sellest, kas seda mõju on võimalik mõistlike vahenditega lõpetada;
- 4) kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevusliigiga eelmise või kestva programmiperioodi jooksul.

Nii taotluse kui maksetaotluse menetlemisel tuleb nõuetest möödaminemisi hinnata selle järgi, kas tegemist on toetusõiguslikkuse nõuete rikkumisega või mitte. Toetusõiguslikkuse nõuded on toetuse taotlejale ja toetatavale tegevusele esitatud nõuded ehk nõuded, mis piiritlevad toetuse sihtgrupi ja toetusõigusliku tegevuse. Kui rikutud on toetusõiguslikkuse nõuet – näiteks toetust tuleb taotlema isik või toetus määratakse ekslikult isikule, kes ei ole tegelenud põllumajandustoodete tootmisega, siis see isik ei ole üldse õigustatud toetust saama ning toetuse vähendamine ei ole antud juhul asjakohane.

Eelnõu § 18 lõike 4 kohaselt teeb PRIA toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kahe kuu jooksul arvates eelnõu §-s 16 nimetatud nõuetekohaste dokumentide saamist.

Eelnõu § 18 lõike 5 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest. Toetuse maksmisest keeldumise otsuse korral tunnistab PRIA taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks.

Eelnõu §-s 19 on sätestatud toetuse väljamaksmine enne kulutuste tegemist.

Toetuse võib ELÜPS-i § 30 lõike 1 ja lõike 3 punkti 1 kohaselt riigieelarvelistest vahenditest maksta välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist enne töö või teenuse või vara soetamise eest tasumist tagatist nõudmata, kui töö või teenus on lõpetatud või vara on üle antud ning toetuse saaja on selle vastu võtnud ja selle eest tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa ning kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne.

Omafinantseeringuga võrdne summa on rahasumma, mille toetuse saaja tasub isikule, kes osutas esitatud toetatava tegevuse pakkumuse alusel toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse saajale teenust, tegi tööd või müüs vara. Omafinantseeringuga võrdse rahasumma hulka loetakse selle isiku, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis vara väljastatud arve-saatelehel või arvel kajastatud kõik abikõlblikud kulud, millest on maha arvestatud toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstav summa (ehk enne toetuse maksmise otsuse tegemist peab toetuse saajal olema arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblikest kuludest tasutud ainult see osa, mis jääb alles, kui arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblike kulude kogusummast on arvestatud maha toetusmäära alusel kuludokumentides kajastatud abikõlblike kulude põhjal arvutatud toetuse summa), ning kõik mitteabikõlblikud kulud, mis on nimetatud arve-saatelehel või arvel kajastatud. Näiteks kuulub arve-saatelehel või arvel kajastatud mitteabikõlblike kulude (mis peavad toetuse saajal olema tasutud enne toetuse maksmise otsuse tegemist) hulka toetatava tegevuse käibemaks, kui toetuse saaja on käibemaksukohustuslane, ning ka muud mitteabikõlblikud kulud, mis on mingil põhjusel kuludokumentides kajastatud.

Toetatava tegevuse elluviimise rahastamine võib toimuda selliselt, et igal arve-saatelehel või arvel märgitud rahalisest kohustusest on tasutud omafinantseeringuga võrdne rahasumma, või selliselt, et maksetaotluses kõikidel arve-saatelehtedel või arvetel märgitud rahaliste kohustuste summast on tasutud vähemalt omafinantseeringuga võrdne rahasumma.

Eespool kirjeldatud viisil toetatava tegevuse elluviimise rahastamist sooviv toetuse saaja esitab PRIA-le asjakohase taotluse koos omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist tõendavate dokumentidega. PRIA teeb toetuse maksmise otsuse pärast kulude abikõlblikkuse kontrollimist, arvestades seejuures toetuse saaja usaldusväärsust, ning kannab toetuse maksmise otsuste alusel määratud raha toetuse saaja arvelduskontole.

Toetuse saaja võib toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha kasutada üksnes selle isiku väljastatud arve-saatelehel või arvel märgitud toetatava tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis vara. Toetuse saaja tasub pärast toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumist viivitamata kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma sellele isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis vara.

Tasumise tõendamiseks esitab toetuse saaja PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumisest vastava teabe koos maksmist tõendavate dokumentidega (arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte). Toetuse maksmise korral arvestatakse otsuse kohaselt väljamakstavast toetusrahast tasaarvelduse korras maha toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstud raha. Toetuse maksmisest keeldumise korral maksab toetuse saaja maksmise otsuse alusel saadud raha asjaomases ulatuses tagasi. Kui kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma tasumise ja PRIA-le nõutavate dokumentide esitamise tähtaegadest ei ole kinni peetud, siis on PRIA-l õigus edaspidi keelduda toetuse saaja toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või vara eest tasumist või nõuda toetuse maksmise otsuse alusel makstud raha tagasi. Samuti on PRIA-l õigus keelduda toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või vara eest tasumist, kui esitatud kuludokumendid ei vasta nõuetele või ei ole piisavalt selged ja läbipaistvad.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente säilitab PRIA kuni 31. detsembrini 2039.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse, et PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ning töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras. Iga liikmesriik avaldab toetuse saajate kohta osutatud teabe ühelainsal veebilehel. Eestis on selleks veebileheks www.pria.ee. Teave on avalikkusele kättesaadav kaks aastat alates selle esialgsest avaldamisest. Liikmesriigid ei avalda juriidiliste isikute puhul toetuse saaja nime ega füüsilisest isikust toetuse saaja puhul tema ees- ja perekonnanime kui makstav toetus on 1 250 eurot või väiksem.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/429, loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.3.2016, lk 1), ning komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

Nimetatud EL-i õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Määrus aitab kaasa Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika perioodi 2023–2027 eesmärgi saavutamisele, milleks on toetada põllumajandusettevõtte elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et suurendada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus.

Sekkumise eesmärk on aidata kaasa loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste ja kataastroofide tõttu kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamisele ning asjakohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtule. Sekkumine tuleb vajadusest tagada põllumajandustootjate jätkusuutlikkus ja nende sissetulekute stabiilsus.

Määruse kehtestamine ei too endaga kaasa organisatsioonilisi muudatusi avalikus sektoris. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusalas ei muutu määruse jõustumisel ülesannete ega pädevuse jaotus. Määruse rakendamise ei tulene välissuhetealast, sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, samuti ei oma määruse rakendamine mõju riigi julgeolekule ega kohaliku omavalitsuse korraldusele. Toetus hõlmab kogu Eesti territooriumi ning tagab võimalused ja toetuse kõikidele Eesti piirkondadele. Määruse rakendamiseks vajalikke menetlustoiminguid teeb PRIA, kellel on olemas määruse menetlemiseks vajalik haldussuutlikkus ja tehniline võimekus.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Sekkumise 1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või kataastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“ raames antavat toetust rahastatakse 60% ulatuses EAFRD-st ning 40% ulatuses Eesti riigieelarvest, mis on planeeritud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves.

Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või kataastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste sekkumise eelarve on 3 000 000 eurot perioodi 2023–2027 peale kokku.

Määruse rakendamine ei too kaasa tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.

Kuna Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul eelnõu koostööstanud ega jätnud seda põhjendatult koostööstamata, loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt koostööstatuks.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le ja PTA-le, kes ei esitanud eelnõu kohta lisaettepanekuid.

Eelnõu kohta esitas ettepaneku Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, et suurendada selle sekkumise eelarvet vähemalt seitsme miljoni euroni, et katta tegelikke vajadusi ja riske. Ettepanekuga ei arvestatud, kuna uue sekkumise loomine eeldab paratamatult eelarve ümbertõstmist teistest strateegiakava sekkumiste eelarvetest. Kolme miljoni eurose eelarvega sekkumine võimaldab lahendada esmased kiireloomulised probleemid ning täiendavate investeeringuvajaduste ilmnemisel saab eelarve ümbersuunamise otsustada tulevaste ÜPP strateegiakava muudatuste käigus.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler